

Coetzee Huonon vuoden päiväkirja | Maailmankirjat

MIKSI KRITIIKIT KÄSITTELEVÄT VAIN COETZEEN ALAVIITTEITÄ ?

Risto Niemi-Pynttari

On koomista että kritiikit, jotka käsittelevät **J.M Coetzeen** *Huonon vuoden päiväkirjaa* keskittyvät usein vain alaviitteisiin. Olisi sensaatio, jos esimerkiksi Osmo Soininvaaran teoksesta kerrottaisiin vain alaviitteet. Mutta kun tekstin alareunassa kerrotaan kuinka kirjailija J C hankkii itselleen kauniin apulaisen, niin sehän riittää.

Kun [Arto Virtanen Parnasson kritiikissään](#) lukee teosta romaanina, niin sitä varten alaviitteistä löytyy henkilöahmot ja juoni. On kuitekin erehdys vihjata, että Coetzeella olisi niin hirveä mielipiteitten esittämisen halu, että hän liittää teokseen fiktiota vain nimeksi. Kuitenkin esseet jäävät Virtaselta käsittelemättä, hän kuittaa ne kaikki samanlaisiksi, ja niiden keskeinen asema teoksessa kertoo vaan siitä, kuinka "ongelmien kuormittamassa globaalissa todellisuudessa jää vähän sijaa puhtaalle fiktiolle."

Jos tarkastelee, kuinka jyrkästi mielipidekirjoitukset muuttuvat tyyliltään, on pakko huomata, että nimenomaan vankkojen mielipiteiden esittäminen joutuu teoksessa julmaan riskivaloon.

Coetzeen teoksen sisältö koostuu artikkeleista, kolumneista ja esseistä – tässä järjestyksessä. Kertojan sielullinen kuivuus ilmenee artikkeleissa, kunnes henkilöahmon pehmeneminen huipentuu upeisiin ja epävarmoihin esseisiin.

Teoksen ensimmäinen osa "vankkoja mielipiteitä" vaikuttaa huomattavan mielipidevaikuttajan teksiltä, sellaiselta, jossa tuo huomattavuus tunkeutuu jokaiseen lauseeseen. Ensimmäinen teksti vaikuttaa artikkelilta, sen aihe on mahtipontisesti "Valtion alkuperästä". Se, että mielipiteet ovat huiman anarkistisia, ei auta:

"Valtiota ei kiinnosta, elääkö vai kuoleeko kansalainen. Valtiolle, ja sen arkistoille, on tärkeää vain se onko kansalainen elossa vai kuollut."

Kertoja on eksynyt persoonattoman yleistämisen autiomaahan.

Myös demokratiaa ja anarkiaa käsittelevät artikkelit operoivat passiivilauseilla, minä-pronominin välttely alkaa olla jo silmiin pistävää. Kertoja on vanha kalvakka ukko, hän juonii itselleen apulaisen editoimaan näitä vailla minää tehtyjä mielipidekirjoituksia. Tässä "Vankkojen mielipiteiden" vaiheessa Anya nähdään vain hyvänä perseenä, joka osaa tuskin edes kirjoittaa.

Tässä vaiheessa jätiin kirjan kesken, se tuntui niin typerältä. Bussissa minulla ei ollut muuta luettavaa ja palasin teokseen.

Nuorta kaunotarta hivelevän ukon katseessa ollut kylmä kyvyttömyys alkoi lientyä ja selvästikin hänen minuutensa lämpeni Anyan seurassa.

”Toinen päiväkirja” osoittaa muutoksen: aluksi kertoja paljastaa unensa, ja ehkäpä tuo uni kertoo ”vankkojen mielipiteiden” kirjoittamisesta:

”Olin kuollut, mutta en ollut vielä poisunut maailmasta. Seurassani oli nainen, eläviin kuuluva, joka kuollessani oli ollut luonani ja ymmärsi mitä minulle tapahtui... Tuossa unessa elin ensimmäisen kuolinpäiväni ja kuulostelin tarkoin oikeita kalmoni rapistumisesta.

Sitten toisena päivänä näin virtsatessani nesteen muuttuvan keltaisesta punaiseksi, jolloin tajusin, että se olikin täyttä totta, eikä se ollutkaan niin sanotusti unta. Vähän myöhemmin, kuin olisin seissyt ruumiini ulkopuolella, kuulin sanovani:

– Minä en voi syödä tätä pastaa.

Työnsin edessäni olevan lautasen sivuun ja tajusin samalla, että jos en voinut syödä pastaa, en voinut syödä mitään. Itse asiassa tulkitsin sanani niin, että sisäelimeni alkoivat auttamattomasti luhistua.” (164)

Coetzeen kolumnimaisia tekstejä voisi tarkastella erikseen, kyseessä on kirjoituksen keski-
luokka, ikään kuin kaikki olisivat nykyään luonnostaan kolumnisteja: on persoonallisuutta, on kevyttä ja terävää kommentointia. Mutta tähänkään asetelmaan Coetzeen teos ei jää. Vaikka balanssissa ovat yksityinen mielentila (Anya jatkaa kirjoittaja-apulaisena) ja henkilökohtainen ääni kuulostaa luontevalta. Luontevuus, sehän riittää jokamieskolumnisteille.

Teoksen loppuvaiheessa artikkelit ja mielipidevaikuttajan persoonallisuus kääntyvät esseen suuntaan. Kertoja ihmettelee, kysymyslauseita haetaan apuun ja epävarmuus tulee mukaan tekstiin. Coetzeen terävyys ja kyseenalaistaminen toimivat yhä, Anya lähtee, kirjoittaja uskaltautuu perimmäiseen epävarmuuteen. Siitä esimerkkinä ote ”Äidinkielestä” jossa henkilökohtaiseksi luultu ääni ei kuulostakaan luontevalta:

”Onko meillä kaikilla äidinkieli? Onko minulla äidinkieli? Viime aikoihin asti hyväksyin mukisematta sen, että koska englanti on parhaiten hallitsemani kieli, englanti katsottaneen äidinkielekseni. Mutta ehkä asia ei olekaan niin. Ehkä – onko tämä mahdollista – minulla ei ole äidinkieltä laisinkaan.

Nimittäin toisinaan kun kuuntelen suustani lähteviä englanninkielisiä sanoja, minua vaijaa kiusallinen tunne, ettei kuulemani ole peräsisin henkilöltä, jota kutsun minuksi. Kuulostaa pikemminkin siltä kuin siinä imitoitaisiin, jäljiteltäisiin, jopa parodioitaisiin jotakuta toista ihmistä (mutta ketä?)”

[Ripsa käsittelee kiinnostavasti Coetzeen alkukielistä teosta omassa kritiikissään.](#)